

enquête bij de studenten in de communicatiewetenschappen⁽¹⁾

Tijdens het academisch jaar 1974-1975 werd, in het kader van het seminarie Pers, een enquête gehouden met als thema: «Wie studeert communicatiewetenschappen en waarom?».

Aanleiding tot dit onderzoek waren de recente analoge enquêtes gevoerd aan diverse universiteiten in het buitenland. Initieel werden er twee **doelstellingen** beoogd:

1. een beeld te krijgen over de studenten communicatiewetenschappen aan de K.U.Leuven enz.
2. de bekomen resultaten te vergelijken met gegevens uit reeds gepubliceerde artikels over hetzelfde thema. Deze laatste doelstelling kon niet verwezenlijkt worden gezien het verschil in studieopbouw en vragenlijst aan de andere universiteiten.

Methodisch werd als volgt te werk gegaan. Gedurende een tweetal seminaria werd door de studenten een vragenlijst opgesteld². Deze werd dan onder hun medestudenten verspreid en na het invullen ervan opnieuw gerecupereerd. De vragenlijst bestond uit drie delen:

1. Identificatiegegevens over de student;
2. Gegevens over familie-, vrienden- en kennissenkring;
3. Gegevens over de studies.

Bemerkingen: 1. Van de ongeveer tachtig vragenlijsten werden er tweenvijftig terug ingeleverd, waarvan vier onvolledige, zodat voor de uitwerking van de resultaten rekening werd gehouden met achtenveertig vragenlijsten.

Voor het academisch jaar 1974-1975 schreven zich zesennegentig studenten in voor de richting communicatiewetenschappen (31 tweede kandidatuur, waaronder 13 studentbissers die niet bereikt werden, 33 eerste licentie, 28 tweede licentie-theoretische proef en 4 studenten bijzonder diploma). In het totaal werkte dus 57% mee aan deze enquête. De vraag naar de **representativiteit** kan gesteld worden, wat nog duidelijker wordt wanneer de verhouding wel/niet invullen van de vragenlijst nagegaan wordt per jaar. Van de studenten tweede kandidatuur ontvingen we 17 vragenlijsten (op 18), van de studenten eerste licentie waren er 21 (op 33), tweede licentie 7 (op 28) en bijzonder diploma 3 (op 4).

2. Gezien het gering aantal binnengekomen vragenlijsten werden **geen percentages** berekend. Bovendien was het alleen maar de bedoeling enkele trends weer te geven.

Resultaten

I. Identificatiegegevens over de student

1. Geslacht

Verhoudingsgewijze werkten meer studenten (34 op 57) mee aan de enquête dan studentes (14 op 26).

2. Humaniorastudies

Meer dan de helft (29 op 48) komen uit de Latijnse afdelingen. Van de 19 overigen beëindigden er 7 de economische wetenschappen, 10 de wetenschappelijke richtingen (6-A en 4-B) en 2 de handelswetenschappen. Het humanioradiploma werd door 26 studenten op voldoende wijze behaald, door 19 met onderscheiding, door 2 met grote onderscheiding en door 1 met de grootste onderscheiding. De meeste studenten met onderscheiding kwamen uit de Latijnse afdelingen.

3. Vóór aanvang communicatiewetenschappen

Negen studenten volgden reeds een andere universitaire richting vóór ze communicatiewetenschappen studeerden (studenten bijzonder diploma niet meegerekend). Meestal betrof het een andere studie uit de groep 'menschwetenschappen', die na één jaar opgegeven werd.

4. Burgerlijke staat

Zeven studenten waren op het ogenblik van het onderzoek gehuwd. Er werd echter niet nagegaan hoelang deze personen gehuwd waren, zodat eventuele invloed van deze variabele op de keuze van de studierichting niet nader onderzocht werd.

5. Woonplaats

De verhouding tussen het aantal studenten die in Leuven een studentenkamer betrokken en het aantal pendelstudenten en/of in Leuven gedomicilieerden was ongeveer gelijk.

II. Gegevens over familie-, vrienden- en kennissenkring

De bedoeling was na te gaan of de grootte van het gezin waarvan de student deel uitmaakte een invloed zou uitoefenen op de keuze van de studierichting. Globaal kan uit de eerste resultaten opgemaakt worden dat indien er van enige invloed sprake is deze eerder gering is.

Er waren zowel studenten uit grote als uit kleine gezinnen. De beroepsactiviteiten van de vaders doorliepen de gehele gamma van de socio-economische ladder. De beroepsactiviteiten voor de (vroeger of nu) buitenshuis werkende moeders vielen hoofdzakelijk onder de categorie 'onderwijssector'. Analooq hieraan was de schoolopleiding van de ouders. Deze varieerde van lager tot universitair onderwijs. Op de vraag of iemand uit hun familie reeds universitair onderwijs gevolgd had waren

¹ De studenten Seminarie Pers danken hun collegae voor de medewerking die zij aan deze enquête verleend hebben.

² Dit gebeurde met medewerking van L. Braeken, assistente, die eveneens grotendeels zorgde voor de verwerking van de resultaten.

er 20 ja-antwoorden op de 48. De gevolgde richtingen waren zeer verschillend.

Over de houding van de omgeving tegenover de richting communicatiewetenschappen of politieke en sociale wetenschappen kon genoteerd worden dat de P.M.S.-centra meestal negatief staan tegenover deze richtingen, met als voornaamste reden de minder goede 'toekomstperspectieven' voor deze afgestudeerden.

Zestien studenten gaven te kennen dat ze iemand kenden (uit de familie-, vrienden- of goede kennissenkring) die werkzaam was in de mediawereld. Slechts één onder hen had communicatiewetenschappen gestudeerd.

III. Gegevens over de studie

1. Wat verstond/verstaat de student onder Communicatiewetenschappen? Vóór de aanvang van de communicatiewetenschappelijke studie betekende communicatiewetenschappen voor de meeste studenten de studie van alles wat met massamedia te maken heeft, met inbegrip van de technische aspecten of een opleiding voor het journalistenberoep. Tijdens hun studies veranderde deze opvatting en communicatiewetenschappen betekende nu voor hen «(soms té) theoretische benadering van de massacommunicatie (in tegenstelling met de interpersonele communicatie)», of «de wetenschappelijke benadering van het **communicatieproces** en de middelen die daartoe aangewend worden». Voor enkelen onder hen was het nu een wetenschap geworden die zichzelf nog moet waarmaken, zichzelf tracht te definiëren, een salonstudie zonder meer. Drie studenten gaven te kennen dat ze nu niet meer wisten wat communicatiewetenschappen eigenlijk inhoudt.

Wanneer deze resultaten opgesplitst worden naargelang het studiejaar dan blijkt dat: de ideeën van de studenten tweede kandidatuur vooral overgingen van de journalistiek en de studie van de massamedia naar de studie van het communicatieproces en de massacommunicatie. Bij studenten eerste licentie komt nog duidelijker tot uiting dat van de journalistiek en de leer van de massamedia overgegaan werd naar het (soms te) theoretisch bestuderen van een communicatieproces in al zijn complexi-

teit en vooral gericht naar de massacommunicatie. Voor de studenten tweede licentie betekende communicatiewetenschappen vroeger eveneens hoofdzakelijk de studie van de massamedia en de journalistiek, nu vinden ze het alleen nog een theoretisch onzakelijk gepraat over massamedia en massacommunicatie waarmee ze in de praktijk weinig kunnen aanvangen. Voor de studenten Bijzonder Diploma is de studie ruimer dan ze aanvankelijk dachten.

2. De houding van de omgeving ten opzichte van communicatiewetenschap, politieke en sociale wetenschappen. Tien studenten werd aangeraden communicatiewetenschappen te studeren. Op de vraag of de student zelf iemand zou aanraden deze richting te volgen waren er 26 nee en 22 ja-antwoorden. De nee-antwoorden werden als volgt gemotiveerd:

- individuele vrijheid om zelf te bepalen wat men wil studeren 12
- geen toekomst 6
- te weinig praktijkgericht, te theoretisch, te weinig maatschappijkritisch 8

De ja-antwoorders gaven hoofdzakelijk volgende reden op: communicatiewetenschap is een interessante richting omdat men er alle kanten mee op kan, ze geeft een algemene ontwikkeling.

Zesentwintig studenten werd afgeraden politieke en sociale wetenschappen te studeren. In 12 gevallen gebeurde dit door P.M.S.-Centra, in 10 door leraars. De overigen waren familieleden of vrienden.

De redenen waarom men het afraadde waren:

- geen toekomst 18
- te gemakkelijk 5
- deze studies dienen tot niets 5

Gespecificeerd naar communicatiewetenschappen toe werd acht studenten afgeraden deze richting te volgen. De reden daartoe was hoofdzakelijk «geen toekomstmogelijkheid».

3. Politieke en Sociale Wetenschappen als voorbereiding op Communicatiewetenschap.

Gezien de structuur van de studierichtingen binnen de faculteit werd naar de algemene opinie gevraagd over de eerste kandidatuur. Eenenveertig studenten vonden dat de eerste kandidatuur geen «goede basisinleiding» gaf voor de richting communicatiewetenschappen. Ze waren er

dan ook voor te vinden reeds in de eerste kandidatuur communicatievakken op te nemen. Vijfentwintig studenten vonden dat dit diende te gebeuren voor alle studenten, terwijl er zestien waren die het voldoende vonden indien dit alleen zou gebeuren voor de studenten die voor communicatiewetenschap opteerden. Vier studenten stonden positief tegenover de eerste kandidatuur zoals ze nu uitgebouwd is, ze vonden dat deze een «algemeen basisinleiding» gaf, ook voor studenten in de communicatiewetenschap. Negentien hadden er geen bezwaar tegen reeds een splitsing door te voeren in de eerste kandidatuur, 23 stonden er negatief tegenover.

4. Tevredenheid over de studie

De meningen hieromtrent waren verdeeld, 18 waren niet erg tevreden met de studies communicatiewetenschap, 16 waren het wel en 13 min of meer. Niettemin vonden 43 studenten dat communicatiewetenschap voor «hen» de juiste studierichting was. Indien men opnieuw zou kunnen beginnen zouden 30 studenten het bij communicatiewetenschap houden, 4 zouden een andere richting kiezen en 12 twijfelden eraan of ze nogmaals communicatiewetenschappen zouden kiezen.

5. Beroepsmogelijkheden

Twaalf studenten vonden dat men met communicatiewetenschappen alles of niets kon doen, terwijl er zes waren die meenden dat men er heel weinig kon mee aanvangen. Het merendeel meenden dat men als afgestudeerde communicatiewetenschappen wel terecht kon in de specifieke mediawereld. Wat wilde de student zelf graag als beroep uitoefenen? Een groot aantal zou graag in de journalistiek terecht komen, nl. 30. Zes hiervan gaven te kennen dat dit het liefst in de geschreven pers zou zijn, 6 verkozen de radio en 5 de televisie. Zeven studenten zouden willen werkzaam zijn bij de audiovisuele media (regisseur, producer...). Elf studenten verkiezen de Public Relations, 3 de reclame, 1 de platenwereld en 10 het onderwijs of het wetenschappelijk onderzoek.

Wat de marktsituatie zelf betreft vonden 27 studenten dat deze op het ogenblik zeer ongunstig was, 7 vonden ze gunstig, 5 min of meer en 6 hadden er geen idee over.

Waarom men het door de student

gekozen beroep zou willen uitoefenen werd als volgt gemotiveerd :

- omwille van het menselijk contact 11
- uit interesse voor het beroep 13
- de mogelijkheid tot creativiteit, vrijheid 17
- eigene van het beroep 10
- de gevarieerdheid van de activiteit 9
- geen specifieke redenen 8
- ideologische overtuiging, persoonlijke ontwikkeling, avontuurlijkheid, goed betaalde job, verwezenlijking van een lang gekoesterde droom elk 1

Elf studenten vonden dat communicatiewetenschap geen goede opleiding geeft voor het door hen gekozen beroep, 31 vonden dat dit wel het geval was, vier konden hierop geen antwoord geven.

6. Waarom opteerde men voor de communicatiewetenschap

Veertien studenten deden dit als voorbereiding op de latere beroepsactiviteit. Een groot aantal (31) kozen communicatiewetenschap omwille van hun belangstelling voor de communicatie tussen de mensen zonder meer. Veertien omwille van de interdisciplinaire aanpak, de algemene ontwikkeling en het vergaren van kennis die min of meer aanleunt bij hun interesse. Drie houden het bij het sociale engagement, 2 bij het realiseren van hun droom, 2 omwille van het universitair diploma en één omdat het een gemakkelijke studierichting is voor hem. Vier studenten wisten het niet.

Algemeen zou men kunnen besluiten dat de meesten communicatiewetenschap als studierichting kozen omdat ze er interesse voor hadden. Wellicht zou men ook tot dit resultaat komen wanneer men een enquête zou houden bij studenten uit andere richtingen, zodat de studenten communicatiewetenschappen zich op dit vlak niet onderscheiden van hun studiegenoten.

STUDENTEN SEMINARIE PERS

naschrift

Wat hier voorligt is zonder meer een uitstekende seminarieoefening van de studenten. Bezinningsmomenten zijn niet alleen in de mode, ze zijn ook nodig. Het wetenschappelijk onderzoek en onderwijs moeten bestendig op zichzelf reflecteren en zich over hun bestaan en hun oriëntaties verantwoorden.

De studie van de motivatie van de studenten kan belangrijke indicaties verstrekken t.a.v. het te volgen beleid en is daarom een bijzonder ernstige aangelegenheid. Dit gezegd zijnde, wensen wij toch te beklemtonen dat deze mini-enquête slechts zeer vage ideeën geeft over het gemotiveerd zijn van de studenten voor hun studierichting. Er is niet alleen de vraag naar enkele methodologische aspecten — in hoeverre verlopen enquêtes, door studenten en onder studenten, onder gecontroleerde of zelfs controleerbare omstandigheden? — maar ook deze naar de representativiteit van het onderzoek (slechts 57% van de studenten werkten mee; van het tweede licentiejaar slechts 25%). Sommige uitslagen zijn erg revelerend; andere laten ons op onze honger. 14 (van de 48) ondervraagden zouden — om redenen die verband houden met de inhoud van de studiën — niet aan anderen de raad geven dezelfde studierichting te volgen, 18 waren niet erg tevreden over deze studierichting, maar 43 verklaren dat met het oog op het door hen gekozen beroep zij de juiste richting hebben gekozen en 30 zouden, indien men de tijds klok enkele jaren kon terugdraaien, beslist opnieuw communicatiewetenschap volgen. Misschien is het cijfer 43/48 zo hoog omdat een negatief antwoord enig psychologisch ongemak kan veroorzaken? Hoe ook, al deze cijfers lijken niet makkelijk aan mekaar te lijmen al zijn ze niet noodzakelijkerwijze contradictorisch (een grondig onderzoek van de enquêteformulieren, waarin o.m. controlevragen werden opgenomen, toont dit aan).

*
**

Belangrijk in onze ogen is vooral dat deze peiling opnieuw een paar fun-

damentele beleidsvragen ten tonele voert.

1) Welk is het beeld over de universitaire onderwijsrichting «communicatiewetenschap» bij afgestudeerden uit het middelbaar onderwijs, bij eerstejaarsstudenten? Uit welke bronnen krijgen zij de gegevens die dit beeld vormen (leraars, centra voor beroepsoriëntering en studieadvies, hoogleraren uit andere departementen, enz)?

Zijn deze beelden correct? In welke mate doen de studenten zelf een poging om correcte informatie te zoeken, hun verwachtingen te toetsen aan de realiteit, enz?

De vaststelling dat de vele kandidatuurstudenten de opleiding als een journalistenopleiding typeren — een wijdverspreide en hardnekkige misvatting — is op dit punt wel erg revelerend. Het is dus echt niet verwonderlijk dat een aantal ondervraagden de opleiding té theoretisch vinden, vooral als blijkt dat bijna 2/3 in diezelfde journalistieke sector een beroep ambiëren (wat nog niet wil zeggen dat de opleiding niet geschikt zou zijn voor journalisten in spe!).

2) De kritiek op het onderwijs die in sommige antwoorden impliciet of expliciet naar voren komt is niet alleen normaal in die zin dat geen kritiek abnormaal zou zijn, maar zij confronteert ons opnieuw met de (eeuwige) vraag naar de finaliteit van het universitair onderwijs in het algemeen en het communicatiewetenschappelijk onderwijs in het bijzonder. In welke mate moet of mag dit onderwijs marktgericht of niet-marktgericht zijn, theoretisch of praktisch, zuiver wetenschappelijk of beleidsgericht, enz.? Hierover bestaan zeer uiteenlopende visies, niet het minst bij de studenten (onderling per jaar, en van jaar tot jaar). Het kan in elk geval niet genoeg beklemtoond worden dat het communicatiewetenschappelijk programma te Leuven (zoals ook in Brussel en Gent) een **wetenschappelijke** en geen technische opleiding beoogt. Op dit punt verschilt onze opleiding niet van het programma dat b.v. door de departementen «sociologie» en «politieke wetenschappen» wordt verzorgd, al is het diploma communicatiewetenschap wellicht een tikkeltje meer marktgericht dan de twee genoemde. Wel wordt in onze studierichting getracht een **onderge-**

schikt pakket cursussen te laten aanleunen bij de praktijk, b.v. door een zo exact mogelijke beschrijving te geven van het professionele milieu van de pers, de reclame, de filmstudio, e.d. Ook wordt gepoogd om de seminaries en practica enigszins praktijkgericht te maken (training in toepassing van onderzoeksmethoden, medewerking aan de programma's van Omroep Brabant, werken met video-apparatuur, voordrachten door professionals). De functie van dit praktijkgerichte deel lijkt ons tweevoudig: 1) een illustratie van de theorie (en eventueel van de afstand tussen theorie en praktijk); 2) de student enige vakterminologie en realiteitszin meegeven die hem moeten in staat stellen, na de universitaire opleiding, gemakkelijker de zuiver technische knepen van het vak te leren.

**

Deze en andere vragen hebben ook in de voorbije jaren het voorwerp uitgemaakt van talrijke ontmoetingen, bezinningsdagen (zelfs residentieel georganiseerd) e.d. Zij werden, zoals gezegd, nog nooit op een voor iedereen aanvaardbare manier beantwoord. Belangrijk is nochtans dat enquêtes als deze, mini of maxi, een spoorslag vormen tot het bestendig bijsturen van het onderwijsbeleid. Jammer genoeg, zullen wij er steeds rekening moeten mee houden dat de hele problematiek uiteindelijk meer betrekking heeft op de finaliteit van het universitair onderwijs in het algemeen dan op deze van de specifieke opleiding in de communicatiewetenschap.

G. FAUCONNIER,
Departementsvoorzitter

**CONCENTRA
GROEP**

herckenrodesingel 10,
3500 hasselt tel. 011-22.59.11

HET BELANG VAN LIMBURG

het grootste regionale dagblad
in België
dagelijks 300.000 lezers

10 reclame-weekbladen
gratis in alle bussen
249.277 ex.

Concentra Grafio
offsetdrukkerij
voor drukwerken met standing

Concentra Post
distributie reclamefolders
wekelijks huis aan huis in gans
limburg

jet^{limburg}

weekblad
voor informatie en reclame
in offset met 4 kleuren
gratis in alle bussen
190.779 ex.